

Det är nu Kristersson borde tala klarspråk – helst i Al Jazeera

Dagens Nyheter den 26 juli 2023

Den här kolumnen var tänkt att handla om realrättens troliga nivå i framtiden. Ämnet blev i stället koranbränningarna och yttrandefriheten. Förvisso inget nationalekonomiskt problem, men något som är svårt att inte uppmärksamma.

Det svenska ekonomskrået är inte obekant med frågor om religion och yttrandefrihet. Knut Wicksell, förmodligen vår genom tiderna främsta nationalekonom, dömdes 1908 till två månaders fängelse för hädelse. Det skedde sedan han i ett tal med den provokativa titeln "Tronen, altaret, svärdet och penningpåsen" raljerat över Jesu jungfrufödelse.

Det är svårt att konkurrera med Wicksells radikalism. Däremot finns det skäl att reflektera över situationen som koranbränningarna lett till.

Det finns två huvudlinjer i debatten. Den ena är den principiella: att vi inte får låta oss pressas att tumma på yttrandefriheten. Enligt den andra mer pragmatiska linjen borde det vara möjligt att, som i andra länder, hitta sätt att förbjuda koranbränningar: därför att de hotar rikets säkerhet, innebär hets mot folkgrupp, utgör förargelseväckande beteende, stör allmän ordning eller trotsar eldningsförbud.

Det är lätt att se argumenten för båda synsätten. Å ena sidan riskerar vi att ge oss ut på ett sluttande plan om vi yxar till något som ska lösa det akuta problemet. Å andra sidan bidrar koranbränningar till splittring i Sverige, äventyrar svenskars säkerhet utomlands, kan trigga terrorhandlingar och riskerar vårt Nato-inträde.

Hur ska man tänka? För mig – som växte upp på 1950-talet med obligatorisk morgonbön i skolan, tvång att lära in otaliga psalmverser utantill och stängda biografier på stora helger – är det svårsmält med särslagstiftning för att "skydda" religioner. Förbud mot "skändning" av heliga skrifter låter som ett arv från en förgången tid.

Däremot är det svårt att se varför det ska anses som en del av yttrandefriheten att offentligt förstöra tryckta alster. Det är ju precis tvärtom. Därför ligger det mycket i Bo Rothsteins (Expressen 25/4 -22) och Jonas Gardells (Expressen 8/7) förslag om att förbjuda offentlig bränning av alla slags böcker. Det finns inga skäl att särbehandla religiösa verk, utan även icke-religiösa – inklusive ateistiska – bör ha samma skydd. Demokratin främjas inte av om debattörer skulle springa runt och bränna varandras skrifter. Det gör den däremot om vi är skyldiga att visa respekt för dem.

Det finns skäl att fundera grundligt på om vi borde ha restriktioner mot att offentligt destruera publikationer. Det är förstås mer komplicerat än att bara förbjuda bränning eftersom skrifter kan förstöras på många sätt.

Kanske borde vi göra det mest svenska av allt: tillsätta en statlig utredning som under ett par års tid får penetrera frågan. Det brukar sägas att det bara är ett sätt att förhala svåra beslut. Det stämmer ibland, men gedigna utredningar är också en metod för att finna välavvägda lösningar på komplexa problem.

Hur bör det akuta läget hanteras? Kortsiktiga åtgärder för att förbjuda koranbränningar vore kontraproduktiva. De som vill provocera skulle bara hitta andra sätt, med nya krav på ingripanden som följd och så vidare.

Däremot borde regeringen göra mer för att inför en internationell publik förmedla en riktig bild av vad som händer i Sverige. Varför inte ett tal av statsministern i FN:s generalförsamling? En intervju i CNN eller ännu bättre i Al Jazeera? Han kunde säga följande:

”Sverige har under de senaste decennierna välkomnat unikt många flyktingar, inte minst från Mellanöstern: andelen utrikes födda i vårt land är 20 procent och andelen muslimer kanske 8 procent.

Det är befängd att den svenska regeringen skulle rusta för krig mot muslimer. Vissa aktörer bedriver en hetskampanj mot Sverige med vantolkningar av vad som sker här. Vi har inga lagar som tillåter just koranbränningar. Däremot är det sedan 1970 inte längre förbjudet att förstöra religiösa skrifter.

Regeringen anser att koranbränningar är förkastliga. Den utfärdar inte tillstånd för sådana. Men enligt domstolarnas lagtolkning måste polisen tillåta även demonstrationer där religiösa skrifter förstörs. Detta är dock marginella företeelser som utförs av enstaka udda personer och bevittnas av ytterst få. De som vill manifesteras mot detta har all frihet – och polisens skydd – att göra det.

Bränningarna triggas av den internationella uppmärksamheten. Det beror inte minst på att den svenska Nato-anlutningen kan försvåras. När den blir klar, minskar drivkrafterna för sådana provokationer.

Sverige har en lång tradition av vidsträckt yttrandefrihet – med världens äldsta tryckfrihetsförordning från 1766. Detta är omistliga delar av svensk demokrati. Det hindrar inte att det på sikt kan vara motiverat att se över avvägningarna i lagstiftningen.”

Skulle ett sådant uttalande dämpa vreden mot Sverige? Kanske inte. Det är inte akademiska seminariedeltagare som rasar på den arabiska gatan. Men det vore ändå välkommet med större tydlighet från regeringen i stället för det nuvarande duckandet. Klarspråk kunde rentav ge internationell respekt.

Lars Calmfors